

„Bölcsőd az, s majdan sírod is...”

Miközben a szövetséges nagyhatalmak meghozták a potsdami döntést, majd 1945. december 29-én a magyar kormány rendelete is megjelent a kitelepítésről. A budaörsi német lakosság — lévén szorgos nép — félelmek közepette ugyan, de végezte a dolgát. Ezt tette Bencze Antal és felesége is, akikkel visszaidézzük az akkori eseményeket.

A Lehel piacra jártunk így télvíz idején. Vittük nagy kosarakban a híres Csíri-szőlőt — ezért akkörtájt igen jó pénzt lehetett kapni. Ez a szőlőfajta különleges, Húsvétig is eláll, ezért igen-igen keresték. Az így kapott pénzből aztán vásároltunk egy-egy tyúkot, vagy ami éppen kellett a családnak — kezdi az emlékkép-töredékeket összerakni Terike néni, a feleség. — Soha nem felejttem el.. Éppen vásároltam egy sapkát a hat hónapos kislányomnak — 45

ezer pengőért —, amikor odajött egy kereskedő és egy újságot lobogtatott. „Nézzenek ide, mi áll ebben az újságban!” — s olvasta a rendeletet a kitelepítésről. Mi persze legyintettünk — á, ez nem lehet igaz. Január elején azonban már sokan beszéltek róla a faluban, s bár rádió nemigen volt, az újságok és a kósza hírek eljutottak ide, Budaörsre is.

Pár hét múlva pedig már rendőrök száll-
folytatás a 11. oldalon

folytatás az 1. oldalról

ták meg a falut. Még mindig nem hittünk el semmit a mendemondákból — akkor legalábbis azt hittük, hogy az —, de már félni kezdtünk — folytatja Bence Antal. A hírek szerint a községházán készült egy lista a kitelepítendő lakosokról, és aki e listán szerepelt, nem hagyhatta el a lakóhelyét. Az összeállításban az akkor létrehozott felügyelő bizottság vett részt.

Voltak-e ismerősök a bizottságban és lehetett-e tudni, hogy kik kerültek fel a listára?

► Persze, volt ismerős a bizottságban. De nem mondom ki a nevét, ne is kérdezze. Ismertük mindannyian. S kik kerültek a listára? Az egyik ember beköpte a másikat. Nem kellett bizonyítani, hogy volksbundista volt valaki, elhitték.

A Bence-családot az elsők között telepítették ki. Mikor is? És kaptak-e előtte értesítést?

► Értesítést? Ugyan! 1946. január 27-én éjjel fél 12 körül körülvették a faluszéli három-négy utcát, és kizavarták az embereket az ágyból. „Az a helyzet, pakolni kell. Egy órán belül kinn kell lenni az állomáson” — zörögtek be a hálószoabaablakon. Mindenfelé gyermek- és asszony sírás hallatszott. A feleségem megpróbálta menteni a családot — „Van egy kicsi, hat hónapos gyermek. — Hogy hívják magát? — Kittner. — Sietni!” — hangzott a durva, elutasító válasz. Hideg volt, fáztunk. Hirtelenjében néhány dolgot összepakoltunk — egy kisteknőt, pelenkát a gyerekeknek, kevéske ételmet. Dehogyan tudtunk 100 kg-ot összeszedni. Se időnk nem volt, se szállítóeszköz. Talicskákra tolták ki az embereket a sebtében összeszedett holmit. A rendőrök nagy része durván bánt az emberekkel. A volt horthisták kikísértek bennünket egész Németországig, a karszalagosok (kommunisták) azonban nem ismertek könyörületet, akár gyerekről, akár idős emberről volt szó.

Mi történt, miután kiűzték az embereket a budaörsi állomásra?

► Ott marhavagonokba zsúfoltak be mindenkit, ahol fűtés nem volt. Dideregve vártunk a sorsunkra. Se ki, se be, ételmet nem adtak. Ki mit tudott magával vinni, azt ette. Míg nem másfél nap után elindult a szerelvény. Tizenegy nap alatt jutottunk el Hegyeshalomig. Sokan, főleg az idősebbek — mindvégig azt hitték, hogy a Szovjetunióba visznek. Ezért nagy volt a félelem. Később az életosztón felülkerekedett: Bicskén — mivel elvették a mozgonyt, sokáig állt a vonat —, valaki szerzett sparuhalt, levest főztek. Dulakodtak a meleg ételért. Aztán végre elindult a szerelvény. Az öregek egy része odaveszett útközben. Würzburgba kiérve két csoportra osztottak minket, majd tehereautóra pakoltak és szétszórtak a környező falvakban. Ott kiállították az embereket a falu közepére, és a német parasztok kiválogatták őket. Mi a gyerek miatt nem kellettünk senkinek. Éjjel nem tudnak pihenni a gyereksírásról — mondták. Végül a szüleim, akik már „gazdára” találtak, befogadtak minket.

Hogyan fogadták Önöket, kaptak-e valami kis pénzt, előleget az új élet elindításához?

► Ezek magyar cigányok — ilyen volt a fogadtatás. Majd jött a polgármester és azt kérdezte: tud-e valaki németül? Furcsa kérdés volt, hiszen mindenki jól beszélt. Ezek után kaptunk 50 márkát előleget, amit az első fizetésekre vissza kellett adni. Egyébként akkor még jegyrendszer volt.

Milyen munkát sikerült szerezni, és hogyan tudtak beilleszkedni az idegen környezetbe?

► Igen nehéz volt az első időben munkához jutni, mert tele voltak külföldi — főleg lengyel — munkásokkal. Miután ők távoztak, én is találtam állást. A feleségem a kicsi gyerektől nem vállalhatott munkát, sőt 46-ban jött a második gyermek. A beilleszkedés? Azt mondhatom — alkalmazkodtunk. Megnyugodtunk, beletörődtünk a sorsunkba. Otthon ugyanis állandó rettegésben éltünk az utolsó időben: mikor jönnek értünk, csupán mert német nemzetiségűek vagyunk. Például 1945-ben Úrnápkor a körményet éppen visszafelé haladt a templomhoz, amikor a rendőrség razziaát tartott. A férfiakat — köztük engem is — behajtották a templomba, majd felsorakoztatták és „budaörsi volksbundisták és fasiszták” feliratú táblákat nyomva a kezükbe, elhajtották őket. Aki megpróbált kilépni a sorból, azt lelőtték. Én a Markóba kerültem, ahonnan sikerült megszökni.

Visszatérve a kinti életünkre: a falu, ahol laktunk, mindössze 11 házból állt, és igen gazdag volt. Állattenyésztéssel, burgonya- és búzatermesztéssel foglalkoztunk. Élelem tehát bőven jutott, de minden más egyéb is, hiszen a háború után „cserekereskedelem” folyt a városi és a falusi lakosság között. Tehát nem éreztük magunkat rosszul, de a honvágy mindvégig nyomasztott. Haza a szülőföldre! Többször kérvényeztük, hogy visszatérhessünk, de csak 1956-ban kaptuk meg az engedélyt. A jelszó az volt: jönni jöhetünk, de követelni semmit nem követelhetünk. Így aztán összepakoltunk és a két gyerekkel (nyolc- és kilenc évesek vol-

tak) hazajöttünk. Csak a bútorot hoztuk magunkkal és egy kis összegyűjtött pénzt. Mivel az elvett házukban idegenek laktak, feleségem nagynénje fogadott be. Csakhamar sikerült az állami gazdaságban munkát találnom. Addig azonban nem nyugodtam, míg a régi házunkat vissza nem vásároltuk. 1957-ben — többszöri tárgyalás után végre ötvenezer forintért, ami akkor nagy pénz volt, sikerült megvenni és december 15-én vissza is költöztünk. Bizony eléggé tönkretettük, többször rendbe kellett hozni, de mivel vizek voltak a falak, lebontottuk és helyére ezt a jelenlegi építetük.

Mindvégig a gazdaságban dolgozott, vagy megpróbált önmagánál gazdálkodni?

► Először földet műveltünk felesbe, ahol kukoricát, majd szőlőt és gyümölcsöt termeltünk. De egyre olcsóbb lett az őszibarack, így nem érte meg, váltottunk. Vadszőlőt telepítettem, amit beoltottam — végül is ehhez értek igazán. Később pincét vásároltam. Jelenleg is én és a család műveli meg, szüreteli le és dolgozza fel. Termesztünk többféle szőlőt, csirit, ami csemegefajta, traminit, rizlingszilvánt és kékfrankost — ez utóbbi három borszőlő.

Háromszor kezdték el, mondhatnám azt is, hogy újrakezdték az életüket. A harmadik nekifutást, az 56-os visszatérést miért vállalták? Hiszen ott kinn már házat, hazát, barátokat, megélhetést találtak?

► Mindig tudtam, hogy egyszer visszajövünk. Ide húzott vissza minden: a föld, ami sehol nem olyan tapintású, mint itt, a kis Kálvária-domb a keresztel, mögötte a Kő-hegy, Odvas-hegy, a szülői ház, a gyerek- és ifjúkori emlékek, a volt barátok, de még azok is, akik közben ellenségek lettek. Itt születünk, itt születtek és éltek le életüket a szüleink, nagyszüleink. Úgy hogy a helyes szó nem is az, hogy vissza-, hanem hogy hazajöttünk.

SZILAGYI ETA